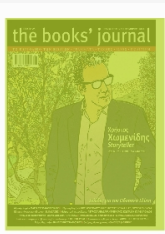
Το γάλα της Παναγίας

Πηγή: THE BOOKS JOURNAL Σελ.: 51-53 Ημερομηνία έκδοσης: 30-09-2020

Επιφάνεια: 1948.33 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 0

Θέματα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Το γάλα της Παναγίας

Από τον Αλεκο Λουντζη

23 Απριλίου 2010, η Ελλάδα μπαίνει στο πρώτο μνημόνιο. Εκείνη την ημέρα η Μαρίνα δέχεται από τον σύντροφό της πρόταση γάμου. Αλλά αυτό δεν την κάνει να χαρεί. Αντίθετα, μπαίνει σε κρίση εσωστρέφειας, προσπαθώντας να δει ποια όντως είναι, ψάχνοντας στον εαυτό της τις προεκτάσεις της μητέρας της, της αδερφής της, της γιαγιάς της – αλλά και τις επιδράσεις των ανδρών της ζωής της. Η εσωτερική της αναστάτωση ενισχύεται από το βιβλίο που διαβάζει, ένα αφήγημα για έναν κόσμο δυο αιώνες μετά, τον οποίο κυβερνούν γυναίκες και στον οποίο η μητρότητα είναι κάτι απαγορευμένο... Το Τάισέ με δεν είναι ένα εσωστρεφές μυθιστόρημα αλλά μία σάρκινη περιπέτεια. Είναι ένα βιβλίο πλοκής και αναφλεγόμενων χαρακτήρων, έχει στοιχεία νουάρ και ανατροπές, αυτό που στην υβριδική καθομιλουμένη θα λέγαμε πυκνό story. Αλλά είναι και πολλά ακόμα. [TBJ]

Μαριαλένα Σπυροπούλου, *Τάισέ με*. Μυθιστόρημα, Μεταίχμιο, Αθήνα 2020, 248 σελ.

Αν και καταστατικά μοιρασμένο σε δύο κόσμους ασύμμετρης θερμοκρασίας, το *Τάισέ με* της Μαριαλένας Σπυροπούλου είναι ένα μάλλον διπλωματικά *διπλό βιβλίο*. Ό,τι στην πρώτη εντύπωση περνάει για σπονδυλωτό αφήγημα, με δομή παρατακτική, αποκτά σταδιακά αρμό που διατρέχει, συνδέει και ενίοτε συγχέει τους δύο κόσμους. Δημιουργεί σειρά συνειρμών για το πώς ο ένας γέννησε, μεταλλάχθηκε ή ανατινάχθηκε μέσα στον άλλον, για συλλογικές αιτίες και απωθημένα που άνοιξαν το πέρασμα, για προσωπικά ελλείμματα και ασυνέχειες που επιβιώνουν και στους δύο σε πείσμα της ριζικής αλλαγής υποδείγματος. Όπως και να 'χει, τους κρατάει τυλιγμένους γύρω από το αρχετυπικό νήμα «ταϊστών – ταΐζόμενων» το οποίο αποτελεί βασικό μοτίβο του μυθιστορήματος, ομιλητικό στα ιδιώματα των κόσμων, κρυπτικό στις ιδιολέκτους των χαρακτήρων, υπαινικτικό σε όλες τις εκδοχές και τις εποχές του βιβλίου.

Το sci-fi μέρος του μυθιστορήματος, το πιο αβανταδόρικο αλλά και πεζογραφικά ριψοκίνδυνο, μοιάζει με «λαγό» σε μια κούρσα στίβου μέσης απόστασης. Επιχειρεί μια οριακά ανορθόδοξη κλιμάκωση του ρυθμού για να τεντώσει τους δρομείς του παρόντος ώς τα όριά τους. Καλπάζοντας από τη μέση ενός εδραιωμένου μέλλοντος, παρακολουθούμε την κοινωνική μηχανική μιας απογείωσης που φαντάζει εξαρχής καταδικασμένη σε πτώση (ή, έστω, έτσι θέλουμε να ελπίζουμε) στο παρόν μας.

Αρχείο Μαριαλένας Σπυροπούλου

Η Μαριαλένα Σπυροπούλου.

Με την απουσία μήτρας και γαλακτοφόρων αδένων δημιουργήθηκε ένα φύλο διαφορετικό. Τα συχνά χειρουργεία στα οποία υποβάλλονταν αφαιρούσαν την καταγωγή των θηλαστικών. Το φύλο μόνον κατ' όνομα ήταν γυναικείο. […] Η τεκνοποιία ήταν αδύνατη, αφύσικη, σχεδόν αποτρόπαιη. Τα μωρά ήταν φρίκη. Μικρά σαρκοβόρα που κρέμονταν πάνω σου και σου έπιναν το αίμα. Η εικόνα του μητρικού θηλασμού δημιουργούσε αντανακλαστικά αηδίας, υποτίμησης του γυναικείου φύλου. (σελ.129 - άφυλος κόσμος)

Η ΝΗΝΕΜΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΔΙΑΤΑΡΑΧΘΕΙ

Και όμως, αυτή η αγχογόνα μελλοντική προβολή δεν είναι εν προκειμένω κατασκευή, τουλάχιστον όχι για τους χαρακτήρες του μυθιστορήματος. Καθρεφτίζει τις δυνητικές προεκτάσεις της δικής τους κούρσας, στο ίδιο κουλουάρ, με τις δικές τους επιλογές, με τα δικά τους στεγανά, και αναπόφευκτα την αναθεώρηση ή την αποδόμησή τους. Ενδεικτική η αφήγηση της βασικής ηρωίδας του βιβλίου, της Μαρίνας, από έναν κόσμο μεσοτοιχία με τον δικό μας:

Αποσύρεται, συνεχίζει τη ζωή του όπως την ήξερε, εγκαταλείπει την αδερφή μου σε μια συνεχή εξόντωση. Είναι ξεκάθαρο, τα παιδιά σε εξοντώνουν. Είναι μικρά βαμπίρ που διψούν να τραφούν με τη σάρκα και το αίμα σου. […] Όχι, δεν μπορεί, κάπως αλλιώς θα γίνονται τα πράγματα. Θα υπάρχει και άλλος τρόπος. Να είσαι εκεί μόνον όταν μπορείς. Όταν το θες. Να μην ψυχαναγκάζεσαι. Να αναλάβει κάποιος για σένα ένα μέρος της ευθύνης. Ναι, μια νταντά, γιατί όχι; (σελ.94 - οι νταντάδες)

Κάπως έτσι, η τεθλασμένη οικογενειακή ακτινογραφία του βιβλίου γίνεται πρισματική, πότε τοπική και συγκαιρινή και πότε αιωρούμενη σε ένα οικουμενικό σύμπαν που όλο και στενεύει. Εδώ, το *Τάισέ με* εγγράφεται σε ένα όλο και πυκνότερο υφαντό κειμένων –λογοτεχνικών, κινηματογραφικών, θεατρικών– που κόμπο τον κόμπο αναδιατάσσουν την κάποτε ακλόνητη κατασκευή της άσπιλης, έστω και ενίοτε ευνουχιστικής, ελληνικής οικογένειας. Υπάρχει πλέον μια μικρή «παράδοση» έργων, περισσότερα στο σινεμά και λιγότερα στη λογοτεχνία, τα οποία ακολούθησαν τα ίχνη της νοσηρότητας πίσω από τις στημένες φωτογραφίες, τα οποία ανέδειξαν, άλλοτε επιτυχημένα και άλλοτε εξεζητημένα, το δυνητικό κόστος αυτής της *μηχανής φροντίδας* για κάποια από τα μέλη της εξιδανικευμένης εστίας. Μια κριτική η οποία κάποια στιγμή αξίζει να εξεταστεί αναλυτικά και ως προς γενεαλογία αλλά και

Πηγή: THE BOOKS JOURNAL **Σελ.:** 51-53 **Ημερομηνία έκδοσης:** 30-09-2020

ως προς τις προεκτάσεις της.

Το *Τάισέ με* αφενός δεν νομίζω ότι μπορεί να εξαιρεθεί από το πεδίο, αφετέρου ίσως φέρει σε αυτό ένα αντεστραμμένο παράδοξο και κατιτί πιο πολιτικό. Γιατί στην κεντρική ιστορία του βιβλίου, σε χρόνο του πολύ πρόσφατου ελληνικού παρελθόντος, δεν υπάρχει σχεδόν τίποτα weird. Δεν ξεβράζει κάθε παιδικό δωμάτιο κι από μια διαστροφή, δεν δίνουν λύσεις αξιολύπητοι ή αξιομίσητοι χαρακτήρες, δεν υπάρχει μιζέρια. Έχει, βέβαια, διαφανεί ο κακός σπόρος της οικονομικής κρίσης που αρχίζει να απλώνεται στη χώρα, αλλά η καθημερινότητα των χαρακτήρων μοιάζει εξωτερικά τόσο «μεσοαστική» και γειωμένη, τόσο αυτοαναφορική και προστατευμένη, θυμίζοντας ίσως, σε ελληνική εκδοχή, κάτι από τους Αμερικανούς *Ασωτους* του Γκρεγκ Τζάκσον στην ομώνυμη συλλογή διηγημάτων. Αυτή, ακριβώς, η «υπερβολική νηνεμία» δίνει το περιθώριο στη συγγραφέα να τεντώσει τις περιγραφές ώς τα όρια τους στη φαντασία ολοκληρωτισμού της μελλοντολογικής ιστορίας. Κυρίως, όμως, την οδηγεί να αποτυπώσει με ευστοχία τη διαλεκτική πολιτικής οικονομίας και ψυχικής δυναμικής της σύγχρονης οικογενειακής εστίας με αποσπάσματα όπως το παρακάτω:

> Γνωρίζουν πολύ καλά και ο ένας και ο άλλος πώς κρατιέται αυτή η οικογένεια. Πώς κρατιούνται οι οικογένειες. Πώς έχουν χτιστεί βήμα βήμα οι ισορροπίες. Τι κάνει ο ένας και τι δεν κάνει ο άλλος. Όσα λέγονται είναι τα ασήμαντα, αυτά που δεν λέγονται κρατάνε το σκοινί να μην κοπεί. Από ένα πιάτο φαΐ κρατιούνται οι οικογένειες και αυτό καμιά φορά το φέρνει ένας τρίτος. Κάτι ταΐζει ο ένας τον άλλον, και όλοι πληρώνουν στο τέλος τον δικό τους λογαριασμό. (σελ. 68 - γύρω από ένα πιάτο φαΐ)

ΜΙΑ ΣΑΡΚΙΝΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Το *Τάισέ με*, διπλό ή μη, δεν είναι ένα εσωστρεφές μυθιστόρημα, δεν είναι βιβλίο επίδειξης ή άσκησης ύφους αλλά μία σάρκινη περιπέτεια, η οποία κατορθώνει να συνδυάσει οικογενειακές διαπραγματεύσεις σε συνθήκες σύγχρονου θερμοκηπίου, έστω και τρύπιου, με την πυρετική ατμόσφαιρα ενός μελλοντικού κόσμου που μοιάζει τόσο αποτρόπαιος όσο και ρυθμισμένος μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια. Είναι ένα βιβλίο πλοκής και αναφλεγόμενων χαρακτήρων, έχει στοιχεία νουάρ και ανατροπές, αυτό που στην υβριδική καθομιλουμένη θα λέγαμε πυκνό story, και που μάλλον λείπει στο παρόν της πεζογραφίας μας.

Αυτός ο ημιτελής και διαρκώς αναδιπλούμενος κύκλος μεταξύ μιας οικογενειακής σαρκοφάγου, με διαδοχικές κρύπτες, και της αχανούς πεδιάδας ενός αποστειρωμένου σύμπαντος, το οποίο, όμως, δομήθηκε ως τέτοιο για να αποκαταστήσει μια διαχρονική ανισότητα: η περιπλάνηση, δηλαδή, πότε αλλόκοτα εξωτική και πότε ασφυκτικά σπιτική, που ξεκινάει στην πόλη, χάνεται στη ζούγκλα και κορυφώνεται σε μια κουζίνα όπου μαγειρεύονται γεμιστά, είναι μια εξαιρετική και ολοκληρωμένη μυθοπλαστική σύλληψη. Εδώ, επίσης, εντοπίζω και μια μικρή επιφύλαξη ή επισήμανση προσωπικού γούστου. Θεωρώ, δηλαδή, ότι οι χαρακτήρες του μυθιστορήματος λένε τόσο μεστά την ιστορία και την εκδοχή τους, που κάποιες από τις παρεμβάσεις σχολιασμού της συγγραφέως, σημεία επεξήγησης ή λυρικού υπερτονισμού, δεν επιτυγχάνουν απολύτως το σκοπό τους.

Το *Τάισέ με* είναι μυθιστόρημα απόστασης, μεικτών εκτάσεων και κόσμων, και όχι κούρσα ταχύτητας, και ως εκ τούτου η αναγνωστική εμπειρία δεν εξαρτάται τόσο από μία τεχνική γραφής ή μια επιλογή της πλοκής αλλά από την είσοδο στη διαδρομή που διαγράφει. Κι εδώ είναι καθοριστική η διαπλοκή της αρχικής τοπογραφίας με το Sci-Fi της έμφυλης - άφυλης μητριαρχίας. Η συγκεκριμένη στροφή δεν είναι εύρημα για να το αποκαλέσει κανείς πετυχημένο ή μη, είναι περισσότερο «στάση», ημερολόγιο και πεπρωμένο των χαρακτήρων του μυθιστορήματος, μέρος της δομής και της «αιτίας» του.

Δεν μπορεί για παράδειγμα να περάσει απαρατήρητη η αντίθεση της πολυτελούς ενδοσκόπησης της Μαρίνας σε έναν κόσμο που ετοιμάζεται να γνωρίσει το χαλασμό της κρίσης, την Ελλάδα του 2010, με την αγριάδα και την οριακή αναμέτρηση της Μάγκντα, στο περιθώριο ενός κόσμου που φαίνεται να έχει κλείσει όλους τους λογαριασμούς του και μάλιστα προς όφελος του φύλου της. Είναι σαν το ίδιο σύμπαν να πυκνώνει και να διασπάται σε κομμάτια την ίδια στιγμή, σαν να παίζεται σε δύο οθόνες μία ταινία και το αρνητικό της ή, ίσως, σαν να ακούμε την εξιστόρηση για την ανέμελη παιδική ηλικία της ηρωίδας του μυθιστορήματος *Η χρονιά της ερήμου* του Pedro Mairal ταυτόχρονα με την κραυγή της όσο βουτάει στην *Κοσμοχαλασιά* που ερημώνει το Μπουένος Άιρες στην είσοδο του 21ου αιώνα.

Μάλλον, λοιπόν, δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι η «φρίκη» της μελλοντολογικής προβολής του *Τάισέ με* εκκινεί από προτάγματα χειραφέτησης. Είναι η ασφυξία του παρόντος χρόνου, και όχι κάποια αποκάλυψη, η οποία ξεσπάει στις ριπές ανέμου που σαρώνουν το συναίσθημα χαρακτήρων και αναγνώστη. Εκεί βρίσκεται, νομίζω, και η βασική φιλοδοξία –και η γοητεία– του μυθιστορήματος: στην απόπειρα, δηλαδή, να σκιαγραφήσει το πεδίο ενός αρχικά επανορθωτικού και έμφυλου αντεστραμμένου ολοκληρωτισμού (*το γυναικείο πρόγραμμα*, σελ. 52) με πρώτες ύλες από την εγγύτατη πραγματικότητα της αναμέτρησης με την πολιτική ή κάθε άλλη ορθότητα – να ξετυλίξει έναν καθολικό συμβολισμό μέχρι τα όρια ενός απόλυτου αιφνιδιασμού:

> Η Παρθένος Μαρία θήλασε. Από την Αναγέννηση και μετά, συχνά απεικονίζεται με το ένα στήθος γυμνό και τον Ιησού βρέφος είτε να ετοιμάζεται να θηλάσει ή ήδη να αγγίζει τη θηλή της με τα χείλη του. Ανεξάρτητα από τις τεχνικές ικανότητες του καλλιτέχνη, ο γυμνός μαστός αποδιδόταν κατά σύμβαση, ανακριβώς. Οι θεατές δεν έπρεπε να εμμείνουν στη σαρκικότητα του στήθους της Μαρίας αλλά να

Πηγή: THE BOOKS JOURNAL **Σελ.:** 51-53 **Ημερομηνία έκδοσης:** 30-09-2020

συλλάβουν την αγνότητα και τις δυνατότητες αυτής της εξαιρετικής τροφής. Πόσο απεριόριστη είναι η δύναμη του στήθους που θήλασε ο Παντοδύναμος. Έδωσε ζωή σε Αυτόν που δίνει αιώνια ζωή σε όλους. Το γάλα της Μαντόνας δεν ήταν το πρώτο ούτε το τελευταίο latte που εξυμνήθηκε. […] Ποιοι αναγνώρισαν τον Οδυσσέα όταν επέστρεψε στην Ιθάκη; Ο πιστός του σκύλος Άργος και η τροφός του Ευρύκλεια. Το γάλα είναι ομοιοπαθητικό. Διατηρεί τη μνήμη κάθε στόματος που τρέφει. (Σελ. 13 - το σπαταλημένο latte της Μαντόνας)

ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΚΑΙ Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ

Το *Τάισέ με* είναι ένα μυθιστόρημα για ένα κινδυνώδες αλλά μπανάλ παρόν, το οποίο εκβάλλει σε κάποιο εκκεντρικό μέλλον όπου κάθε πάλη έχει ή φαίνεται να έχει κριθεί. Θα ήταν μια αρραγής και φορτισμένη περιπέτεια αν δεν υπήρχαν άλλα δύο βασικά συστατικά που ποτίζουν αναζωογονητικά την αφήγηση.

Το πρώτο είναι το χιούμορ, συχνά αυτοσαρκαστικό και πικρό, που κρατάει τους χαρακτήρες σε απόσταση από την εκδραμάτιση. Γιατί όσο και αν οι εστίες και οι κόσμοι κλυδωνίζονται, στρατοπεδεύουν ή υπονομεύονται εκ των έσω, η πάλη των ανθρώπων, των φύλων και των φυλών συνεχίζεται αμείωτη σε κουζίνες, σε ζούγκλες και σε κλίνες. Η διαχρονική και διαγενεακή πάλη τους έχει αναπόδραστα όλη τη βία αλλά και όλη την τρυφερότητα που είναι ικανές να κουβαλήσουν, όπως αποτυπώνεται και στη μαγνητική σχέση γιαγιάς-εγγονής, η οποία λειτουργεί ως μια από τις πιο βαθιές άγκυρες της ιστορίας.

> «Π-ε-ι-ν-ά-ω», ψελλίζει η γιαγιά, και η Μαρίνα προσφέρεται. «Τ-ά-ι-σ-έ με», ξαναλέει η γιαγιά και η εγγονή τη χαϊδεύει. Η γιαγιά πλέον δεν είναι η γιαγιά της μνήμης της. Ο χρόνος την έχει κάνει αδύναμη, ένα μωρό που χρειάζεται φροντίδα. Τώρα η Μαρίνα είναι η δυνατή, εκείνη μπορεί να τη φροντίσει. Δεν ξέρει τι περίμενε από τη γιαγιά της. Τι να της πει; Είχε γνωρίσει έναν άνδρα στα δεκαπέντε της χρόνια και λίγο πριν κλείσει τα εικοσιοκτώ της ήταν χήρα. (σελ. 104-5 - γιαγιά-εγγονή)

Το δεύτερο βασικό συστατικό, σε ένα βιβλίο που ξεκινάει με μια εκτενή ερωτική περιγραφή και ξετυλίγει τη μυθοπλασία του στα πεδία φαντασιακού διακτινισμού κάθε *πρωταρχικής σκηνής* ή της έλλειψής της, δεν είναι άλλο από την επιθυμία. Το *Τάισέ με* είναι, ίσως πρωτίστως, ένα μυθιστόρημα για *εκείνη*, για το πάθος, την απογοήτευση, για τη λαγνεία, την προδοσία, την αγάπη και για όλα τα παράλληλα ή και πολεμικά φορτία της. Είναι δύο ιστορίες (ή μία ιστορία) για τη σύγχρονη αναμέτρηση μεταξύ απελευθέρωσης της επιθυμίας και της μετατροπής της σε εθισμό, σε καταναλωτικό δοκιμαστήριο συστημάτων και εμπειριών προς όφελος πάντοτε κάποιου τρίτου –ενός, περισσοτέρων– διαχρονικά ισχυρού (ή πρώην ανίσχυρων, αλλά πάντως τρίτων). Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή η ανατροπή, η αποδοχή της επιθυμίας και η άνευ όρων κατάδυση στον κόσμο της, πραγματώνεται στο πιο ζοφερό και απειλητικό περιβάλλον, εκεί όπου όλα φαίνεται να είναι εναντίον των δύο, όπου ακόμη και το μωρό τους δεν είναι δικό τους.

> Είχε πολλά χρόνια να δει κάτι τόσο μικρό. Η Μάγκντα φοβήθηκε. Μην κάνει κακό στο μωρό της. Εκείνος τραβήχτηκε. Ήρθε σε λίγο πάλι κοντά. Της ψιθύρισε να μη φοβάται. Πλησίασε το μωρό που τώρα κοιμόταν στην αγκαλιά της μητέρας του. Το πρόσωπό του ήρεμο. Το κοίταξε καλά. Έμεινε να το κοιτά για ώρα. Δάκρυα έτρεξαν στα μάτια του. Η Μάγκντα δάκρυσε και αυτή. Κοιτάχτηκαν για ώρα και κοίταξαν ξανά το μωρό. Εκείνη αυθόρμητα έκανε μια κίνηση προσφοράς. Του το έδωσε να το κρατήσει. Το κλάμα του βουβό. Πήρε στην αγκαλιά του το μωρό που είχε γεννηθεί. Και γονάτισε. Λύγισε από το βάρος της γέννησης. Ένιωσε μικρός και αδύναμος, στη δύναμη που έχει η ζωή. Το μωρό βολεύτηκε στην αγκαλιά του άνδρα. Εκείνος πρόσφερε το δασένιο στέρνο του και το μωρό ζεστάθηκε. Κάθισαν για ώρα μέσα στη σιωπή. Παρατηρούσαν τον ύπνο ενός βρέφους. (σελ. 185)

«*Το γάλα της Μαντόνας*, λοιπόν, *δεν ήταν το πρώτο ούτε το τελευταίο latte που εξυμνήθηκε*», γράφει η Σπυροπούλου, και σίγουρα δεν ήταν και το μόνο που σπαταλήθηκε, όπως θα περιγράψει κυκλικά και πυρετικά στο *Τάισέ με*. Τα φύλα, άλλωστε, ήταν ανέκαθεν τόσο πεδίο ψυχικής διακίνησης όσο και πάλης, ήταν δυναμικά πριν τα ρευστοποιήσουν περαιτέρω οι διαφημιστές και οι φαρμακευτικές εταιρείες. Φέρουν βάρη, έχουν περιορισμούς, και ενίοτε προκαλούν δυσφορία. Ταυτόχρονα, όμως, φέρουν, ή τουλάχιστον είναι ικανά να φέρουν και ευφορία και απόλαυση. Αν αυτές χαθούν, όχι ως σταθερές αλλά ως πιθανότητα, μαζί τους χάνεται και ο κόσμος όπως τον ξέρουμε.Υπάρχουν αρκετά σημεία που το *Τάισέ με* φέρνει στο νου αυτοτελές διήγημα, κινηματογραφική σεκάνς ή κάτι σύμμεικτο στη μνήμη, όπως *Τα παιδιά των ανθρώπων* της P.D. James και του Αλφόνσο Κουαρόν, που τα είδαμε πριν τα διαβάσουμε κι έκτοτε τα φανταζόμαστε όλο και λιγότερο «φαντασία», όλο και περισσότερο εκδοχή, ή έστω εκτροπή, του καταδικού μας κόσμου. Αυτή η ρευστότητα είναι, νομίζω, και ο κατεξοχήν τόπος του μυθιστορήματος της Σπυροπούλου. Κάποιο *Εδώ* ή κάποιο *Εκεί*, όπου χαρακτήρες του παρόντος και του μέλλοντος διαβαίνουν μέσα από πραγματικότητες που όσο ανοίγονται τόσο στραγγαλίζουν. Ένα πεδίο όπου όλοι οι χαρακτήρες γίνονται ξανά θηλαστικά και όπου η δυσφορία ιδιότητας, ταξικότητας, εθνικότητας ή φύλου, ένας εξελισσόμενος κατακλυσμός του παρόντος, μετατρέπεται σε ασφυξία ανάμεσα στις συμπληγάδες όλων των διαχωρισμών της πολιτικής ορθότητας.

Και αυτό είναι θαρρώ ένα παρόν που έχει μπόλικο μέλλον μέσα του – ή το αντίστροφο. ▮